

Дата: 3. 16. 2024

Клас: 10 клас

Предмет: _____

Завдання:

• Тема: «Ліквідація катеринославської та козацької устрою в Україні» ст. 182-183.

• Відповісти на запитання на ст. 182. № 1, 2, 3

• Тема: «Друга Московська колесія» ст. 183-184

• Відповісти на запитання на ст. 184. № 1, 2, 3

ороту, за що був щедро винагороджений землями та посадами. Зокрема, отримав чин сенатора, а згодом — генерал-ад'ютанта імператриці. Нова імператриця призначила йому додаткову довічну пенсію в розмірі 5 тисяч карбованців щорічно. Попри приязне ставлення до Кирила Розумовського, Катерина II продовжувала наступ на автономію Гетьманщини. В 1764 році змусила гетьмана скласти булаву та заборонила проживати в Україні. Лише в 1794 році Кирило Розумовський остаточно переїхав у Батурин, де й помер у 75-річному віці. Похований у Свято-Воскресенському храмі міста.

1. Письмово сформулюйте наслідки діяльності Кирила Розумовського, використовуючи слова-підказки: *можливість, оновлення, Гетьманщина, діяльність, останній, спадок, автономія, козацька держава*.
2. Поміркуйте, чому Катерина II, незважаючи на приязне ставлення до Кирила Розумовського, все ж ліквідувала гетьманство.

2. Ліквідація гетьманства та козацького устрою в Україні

У 1762 році російською імператрицею стала Катерина II. Вона прагнула зміцнення Російської імперії, перетворення її на централізовану державу. Для цього спрямовувала свою діяльність на знищення будь-яких проявів автономії та уніфікацію (створення однакової) системи управління всією імперією.

У 1763 році козацька старшина звернулася до Катерини II з «Проханням малоросійського шляхетства і старшини разом з гетьманом про відновлення колишніх прав Малоросії». Серед іншого, у «Проханні...» йшлося про закріплення права на спадкове гетьманство за родом Розумовських. У відповідь на це звернення Катерина II змусила гетьмана в 1764 році відмовитися від влади. У Маніфесті від 10 листопада 1764 року вона повідомила про добровільне зречення Кирила Розумовського та про ліквідацію гетьманства.

Тим часом у Слобожанщині Ізюмський, Острогозький, Харківський, Охтирський, Сумський козацькі полки мали перетворити за російським зразком на гусарські. Частина козацької старшини на чолі з полковником Ізюмського полку Федором Краснокутським спробувала протидіяти тим намірам. Однак царський уряд придушив виступ, а Федора Краснокутського заслани до Казані. Відтак, упродовж 1764–1765 років у Слобідській Україні взагалі було скасовано полково-сотенний устрій, козаків перетворено на так звані «військових обивателів» і створено Слобідсько-Українську губернію.

1. Чого прагнула Катерина II в українській Російською імперією?
2. Коли було ліквідовано гетьманство на Лівобережжі?
3. Коли на Слобожанщині було скасовано полково-сотенний устрій?

Із Маніфесту Катерини II про скасування гетьманства та утворення Малоросійської колегії (1764 рік)

«Після ... звільнення графа Розумовського, за його проханням, з чину гетьманського наказуємо нашому Сенатові ... створити ... Малоросійську колегію... Запорозькій Січі, яка була під управлінням гетьмана, бути тепер підвладною цьому малоросійському урядові. ... (П. Румянцев) у справах суду і розправи має голос голови, — а в решті справ, як-от: підтримування в народі доброго порядку, загальної безпеки і виконання законів, повинні він поступати як губернатор, тобто як особливий, нам довіршений у нашу відсутність».

1. Що в указі імператриці є зягчайшим обманом? Чому?

3. Друга Малоросійська колегія

Для управління землями колишньої Гетьманщини було створено другу Малоросійську колегію (1764–1786 роки) у складі 4 російських чиновників, 4 козацьких старшин та голови — графа Петра Румянцева. Друга Малоросійська колегія ліквідувала Генеральну військову канцелярію та Генеральний військовий суд. Окрім того, до Петербурга було вивезено гетьманські вєнєоды, печатки, правори. Це стало символом ліквідації української автономії. Головним завданням колегії було запровадження в Гетьманщині російської системи управління. Протягом 1765–1769 років під керівництвом Петра Румянцева було здійснено «Генеральний опис Малоросії» — перепис населення, майна та земель. Після перепису натуральні повинності було замінено грошовими податками.

1766 року Катерина II надумала удосконалити російське законодавство. Для цього було створено спеціальну комісію. Крім російських, у комісії діяло 34 українських депутати. На засіданнях комісії відзначився представник старшини Григорій Полетика. Він палко відстоював принципи української автономності, наважився критикувати зміни в адміністративному поділі краю, податкову політику, використання козацького війська на різних будівельних роботах тощо. Катерина II не очікувала такої активності від депутатів і в 1768 році розпустила комісію під приводом війни з Османською імперією.

Григорій Полетика

У 1781 році було видано царський указ про скасування полково-сєтєнного устрою на території колишньої Гетьманщини. Натомість за

російським зразком запровадили намісницько-повітовий адміністративний поділ. У складі Київського, Чернігівського, Новгород-Сіверського намісництв (пізніше — губерній) було створено Малоросійське генерал-губернаторство на чолі з Петром Румянцевим. При ньому козацькі полки перетворили в карабінерські (карабіни — вкорочені та полегшені гвинтівки або рушниці з довжиною ствола до 56 см). У 1783 році Катерина II на Лівобережжі та в Слобожанщині запровадила кріпосне право, згідно з яким селянам було заборонено переселятися з місць останньої ревізії і на яких поширилося російське законодавство, що дозволяло їхній продаж, обмін на майно і можливість заслання в Сибір та на каторжані роботи без права судового оскарження дій поміщика. У 1785 році козацьку старшину зрівняли у правах з російським дворянством. Так було остаточно ліквідовано рештки української автономії. Наступного року другу Малоросійську колегію розпустили, оскільки вона виконала своє завдання.

1. Які заходи було здійснено другою Малоросійською колегією?
2. Чому комісія, створена Катериною II для класифікації законодавства, пропрацювала лише рік?
3. Що і коли змінилося в ставовинні рядових козаків, селян та старшину?

У той час, коли...

на теренах України

було скасовано гетьманство, ...

Тоді...

у світі

у Варшаві коронувався останній польський цар Речі Посполитої Станіслав II Август Понятовський.

Підсумуйте свої знання

1. Уважно розгляньте хронологічну хмаринку. Виділіть у зоніт із хмаринки роки та поділіть їх з відповідними історичними подіями:

Початок генералізацій Кирила Розумовського; остаточно ліквідація гетьманства Катериною II; ліквідація полково-сотенного устрою на Слобожанщині; діяльність другої Малоросійської колегії; ліквідація полково-сотенного устрою на Лівобережжі; запровадження кріпачтва на Лівобережжі та Слобожанщині.

2. Підготуйте повідомлення на тему: «Кирило Розумовський — гетьман-реформатор».
3. Віднайдіть у тексті параграфа уривки, які доводять або спростовують думку: «За правління Катерини II Російська імперія послала наступ на автономію Гетьманщини».
4. Перевірте себе, зайнявшись за посиланням.

